

Ltm William Nordlunds enkla fråga ang. åtgärder för ett skolsystem lämpat för språkförhållandena på Åland, samt lantrådets i anledning därav avgivna skriftliga svar.

Blått till talmannen 8.9.-74
till landstinget 5.9.-74

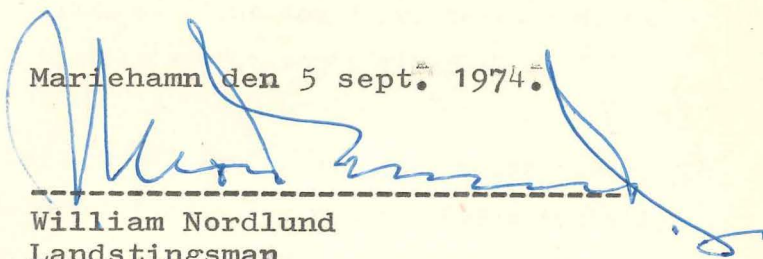
024

Till Talmannen i Ålands Landsting.

Med anledning av den skrivelse, daterad den 8 jan. 1974, som undertecknad jämte landstingsmännen Göran Bengtz, Knut Mattsson, Runar Wilén, Olof Salmén och Erik Lundqvist inlämnat till Ålands Landskapsstyrelse, får jag enligt mom. 2, § 48, kap. 6 i landstingsordningen ställa en enkel fråga till lantrådet eller den ledamot landskapsstyrelsen därtill utser att föra dess talan:

Vilka åtgärder har de i skrivelsen framförda motiveringarna för ett skolsystem och en läroplan som lämpar sig för språkförhållandena på Åland, särskilt en egen åländsk gymnasialexamen (studentexamen), givit anledning till ?

Mariehamn den 5 sept. 1974.

William Nordlund
Landstingsman

Bilaga: kopia av åberopade skrivelse.

Enligt tidningen Åland har Landskapets läroplankommitté inlämnat sitt betänkande till landskapsstyrelsen. Av den korta notisen att döma har utredningsarbetet verkställt med stor grundlighet och det material, som sammanställts, utgör med säkerhet ett underlag vid de avgörande övervägandena hos självstyrelsemyndigheternas beslutsfattande organ. Detta är av synnerlig vikt, enär frågan om det åländska skolväsendets framtid hör till de absolut viktigaste, som inom kort måste avgöras.

Landskapets läroplankommitté synes, enligt tidningen Åland, särskilt ha granskat finska språkets ställning på skolschemat och funnit utvägar, som gör det möjligt för elever, som i grundskolan önskar läsa detta frivilliga ämne, att nå godtagbara resultat. Om detta är enbart gott att säga. Behovet av viss kunskap i finska hos en del ledande företagare är nödvändigt. Och för de elever, som av olika orsaker vill skaffa sig en god underbyggnad för ett framtida studium av huvudspråket i riket, bör givetvis lämplig undervisning stå till buds även här på Åland.

Härom har landstinget alltid varit fullt enigt. Men landstinget har också stått enigt bakom uppfattningen, att någon tvångsundervisning i finska inte bör äga rum i landskapets grundskolor, enär den överväldigande delen av ålänningarna i sin dagliga gärning har större behov av sådana kunskaper, som erfordras i deras näringsfång såsom jordbrukare, sjömän, fiskare, tekniker, fackarbetare. Detta är en nationell angelägenhet av högsta prioritet, eftersom Åland erhöll sin självstyrelse enbart för att landskapets svenska karaktär skulle bevaras. Det måste nämligen framstå fullt klart för alla, att om kunskap i finska blir lika allmän på Åland som i Svenskfinland, så kommer denationaliseringen här att gå lika snabbt som i riket.

Likafullt klart bör det stå för varje ålänning att jämförelse får ej göras eller paralleller dras med de förhållanden som råder i Svenskfinland, speciellt då det gäller kultur och skolproblem, enär det var just för att vi ej skulle komma i finlandssvenskarnas situation som Åland erhöll sin självstyrelse. Följaktligen om några jämförelser överhuvudtaget bör göras i sagda frågor, bör detta vara med den finstalande befolkningen i enspråkigt finska trakter av landet. Det oaktat anser sig ofta finlandssvenskarna berättigade och lämpade att taga sig talan å ålänningarnas vägnar i

bl.a. skol- och språkfrågor. Det är ett samarbete som kan vara riskfullt.

Vid utarbetandet av läroplanen för gymnasiet bör avseende fästas vid landstingets beslut att undervisningen i finska är ett frivilligt ämne i grundskolan. Den logiska följderna av detta beslut, som grundar sig på självstyrelselagens garantistadgande rörande skyddet av det svenska språket, måste bli, att en särskild åländsk gymnasialexamen bör åstadkommas för de elever, som inte läst finska i grundskolan. Att, såsom hittills, förelägga eleverna vid Ålands lyceum på det enspråkiga svenska Åland samma studentexamensprov i finska som i det numera praktiskt taget helt tvåspråkiga Svenskfinland, är olagligt och tangerar ett åsidosättande av nationella hänsynstaganden enligt allmänt antagna normer. Eftersom detta kunskapsprov för många unga ålänningar utgör ett övermäktigt hinder att forcera, är det ägnat att allvarligt skada dessa ungdomars strävan att skaffa sig en god utbildning och trygga sin framtid. Om finska språket överhuvudtaget skall vara med bland examensämnena i studentexamen, kräver den jämlikhet och rättvisa, som självstyrelselagen avser, och att kunskapsprovet inte får ha en större svårighetsgrad än motsvarande prov i svenska på enspråkigt finska orter. Alltså samma förmån som landets finstalande befolkning åtnjuter.

Ålands självstyrelselag ger landskapsmyndigheterna full rätt att skapa ett skolsystem, som lämpar sig för förhållandena på Åland och det åländska folket. Riksmyndigheternas tillsynsbefogenhet inskränker sig till "bestämmelser angående de fordringar läroninrättningar bör fylla för att åga admissionsrätt till statens universitet", d.v.s. motsvarande de för den finskspråkiga befolkningen. Detta kan inte innebära annat, än att landskapsmyndigheterna t.ex. genom en överenskommelseförordning har möjlighet till åstadkommande av särbestämmelser för det åländska gymnasiet, något som knappast i detta nu skulle möta svårigheter på högre ort på riksplanet. Numera är förresten studentexamen redan avskaffad eller kommer att avskaffas överallt såsom medförande inträdesrätt till högskola och ersatt med kunskapsprov i de ämnen studeranden önskar avlägga examen i, en nödvändig demokratisering och nydaning av undervisningsväsendet. Därtill kommer att fackutbildning av hög kvalitet numera gives också vid andra läroninrättningar än högskolor.

Under sådana förhållanden får undertecknade landstingsmän fästa landskapsstyrelsens uppmärksamhet på nödvändigheten av att vid den förestående skolreformen bevaka de elevers intressen, vilka inte deltagit i grundskolans frivilliga undervisning i finska, så att även de, jämte andra som så önskar, blir i tillfälle

att avlägga en särskild åländsk gymnasialexamen utan något vitsord i finska språket. En sådan åtgärd innebär blott ett logiskt fullföljande av landstingets tidigare fattade beslut om frivillig undervisning i finska i grundskolan.

Mariehamn den 8 januari 1974

[Handwritten signatures and text]
Höjby
Pärman
Mikael Gröndahl
Jörn Persson
Alf Salmen

Lantrådet Alarik Häggblom.

Herr Talman.

Som svar på landstingsman Nordlunds fråga angående bl.a. åtgärder för en åländsk gymnasialexamen ber jag att på landskapsstyrelsens vägnar få anföra följande.

De två skrivelser landskapsstyrelsen mottagit i det här ärendet från enskilda landstingsmän är daterade den 10.12 1973 och 8.1 1974. Landskapsstyrelsen hade redan tidigare, den 5.4. 1973, gjort en framställning till undervisningsministeriet om lättare studenskrivningar i finska. Resultatet härav blev att ministeriet framhöll för studentexamensnämnden att det är "varken sakligt eller formellt motiverat att vid utarbetandet av examensprov taga som utgångspunkt språkkunskap som överstiger den normala skolkursens fordringar. Studentexamensnämnden synes ha beaktat anvisningarna i fråga om själva provens svårighetsgrad men knappast vid bedömningen av skrivningarna, ty gränsen för godkänt i finska var våren 1974 endast 100 felpoäng mot 121 poäng våren 1973. Vid Ålands lyceum uppnåddes de båda åren i stort sett samma resultat i det att en tredjedel av abiturienterna underkändes i finska.

Problemet kvarstår sålunda och kan väntas bli ännu påtagligare genom den nivågruppering som är möjlig i grundskolan. För att underlätta undervisningen i finska har landskapsstyrelsen fastställt gruppernas maxistorlek till 20 elever i gymnasiets VI klass samt medgivit större frihet för gruppindelning i grundskolans högstadium.

I riket har frågan om avskaffande av hela studentexamen varit aktuell, men studentenskrivningarna synes komma att kvarstå i någon form under de närmaste åren. Man torde emellertid kunna räkna med att en friare intagning av studerande till högskolor och universitet gradvis kommer till stånd. Sålunda fattade statsrådet i maj 1974 ett principbeslut som bl.a. går ut på att elever från yrkesskolor skall tilldelas en fastställd kvot i högskolorna samt att grundskolan skall utvecklas så att valet av alternativkurs inte hindrar elevernas fortsatta studier i gymnasium eller övriga skolor på institutsnivå. Denna reform, som nu utarbetas närmare i riket, inverkar på möjligheterna att uppnå specialarrangemang för intagning av åländska studerande och det har därför varit lämpligt att invänta nyssnämnda statsrådsbeslut innan vidare framställningar till riksinstanserna gjorts.

I anslutning till det av Ålands sommaruniversitet anordnade utbildningspolitiska seminariet i juni fick representanter för landskapsstyrelsen och landskapets skolväsen tillfälle att vid ett särskilt möte

-2-

diskutera skolfrågor med minister Ulf Sundqvist. Härvid berördes dels möjligheterna till en generell ändring av bestämmelserna om studentexamen och dels möjligheten att få till stånd en specialförordning för Åland. Om man går in för alternativet med en särskild åländsk gymnasieexamen utan godkänt studentexamensvitsord i finska, är det viktigt att de som avlagt en sådan examen garanteras rätt att studera vid högskolor såväl i Finland som utomlands. Landskapsstyrelsen har erhållit löfte att få fortsätta de påbörjade diskussionerna i den här frågan sedan minister Sundqvist åter trätt i tjänst, vilket skedde den 16 september.

Införandet av en särskild åländsk gymnasieexamen förutsätter medverkan från landstingets sida, emedan det skulle innebära en avvikelse från landskapslagen om Ålands lyceum. Landskapsstyrelsens åtgärder har därför hittills inskränkt sig till utredning av möjligheterna för en sådan reform. Ger denna utredning ett positivt resultat, kommer ärendet att snarast möjligt föreläggas landstinget. För landskapsstyrelsens agerande hade det naturligtvis varit en styrka om den skrivelse landstingsman Nordlund m.fl. inlämnade till landskapsstyrelsen den 8 januari i år i stället hade fått formen av en hemställningsmotion, som omfattats av landstinget. Men landskapsstyrelsen, vars majoritet anser att målet bör vara en åländsk gymnasieexamen med frivilligt prov i finska, hoppas att frågan också på det här sättet skall kunna föras i hamn.

L a n t r å d

Alarik Häggblom
Alarik Häggblom.